

Hans Budde

kinderarts, algemeen arts in
Nicaragua begin jaren tachtig

Liesbeth Meuwissen

arts maatschappij + gezondheid
GGD Utrecht, oud-tropenarts,
epidemiologisch onderzoek in
Nicaragua 2000-2004

Harry van Schooten

arts en oud-bestuurslid Artsen
zonder Grenzen, arts in Carlos
Marx Ziekenhuis Managua
1992-1996

JanGeert van der Post

freelanceonderzoeker Instituto de
Historia de Nicaragua y Centro-
américa, ontwikkelingswerker in
Nicaragua 1986-1991/1997-2000

HOE MACHTSPOLITIEK PREVALEERT BOVEN GOEDE GEZONDHEIDSZORG

Regime in Nicaragua neemt pandemie niet serieus

Het gezondheidszorgsysteem in Nicaragua gaat gebukt onder een regime dat machtspolitiek bedrijft, verspreiding van het covid-19-virus nauwelijks bestrijdt en kritische artsen ontslaat. De PAHO, de Latijns-Amerikaanse tak van de WHO, staat machteloos.

Nicaragua was tot voor kort een land dat geprezen werd om het goede gezondheidszorgsysteem. Na de Sandinistische revolutie in de jaren tachtig zijn veel Nederlandse artsen en andere gezondheidswerkers betrokken geweest bij de opbouw van het systeem, waarbij de nadruk lag op preventie en basisgezondheidszorg. In 2018 braken er heftige protesten uit tegen de autoritaire regering en kregen wij berichten van onze bevriende collega's uit Nicaragua dat het artsen onmogelijk werd gemaakt om de gewonden van deze protestdemonstraties te behandelen. Meer dan zevenhonderd artsen zijn toen ontslagen en bedreigd als ze verdere actie zouden ondernemen. Tientallen van hen zijn gevlucht naar buurlanden als Costa Rica.¹ Tijdens de huidige coronapandemie wordt de politieke invloed op de zorg nog duidelijker. De corona-uitbraak wordt doodgezwegen en de gezondheid van de gehele bevolking, inclusief de gezondheidsmedewerkers, komt ernstig in het geding.

Massabijeenkomst

De regering heeft – om onduidelijke redenen – de ernst van de coronacrisis

vanaf het begin ontkend. De vicepresident verkondigde in bijeenkomsten dat het Nicaraguaanse volk beschermd werd door haar katholieke geloof. Tegelijkertijd koos de regering, in deze sterk gepolariseerde samenleving, ervoor om haar grip op de samenleving en zorg te versterken. Daar waar omliggende landen publieksbijeenkomsten verboden, organiseerde de Nicaraguaanse regering deze zelf, zoals een massabijeenkomst onder de titel 'Liefde in de tijd van corona' in april van dit jaar.² Er wordt weinig getest op covid-19 en testen mogen alleen uitgevoerd worden door het door de regering gecontroleerde laboratorium. Het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen werd gezondheidswerkers aanvankelijk verboden omdat dat alleen maar onrust zou zaaien onder de bevolking. Pas eind mei stelde men deze middelen ter beschikking aan gezondheidswerkers in de ziekenhuizen. De eerste officiële besmettingen werden gerapporteerd in maart van dit jaar. De regering stond op het standpunt dat het afkondigen van een lockdown een economische crisis en hongersnood tot gevolg zou hebben. Zij organiseerden een gezondheidscampagne, op dezelfde

manier waarmee men epidemieën als dengue en diarree in het verleden succesvol heeft bestreden. De bevolking werd hierin huis-aan-huis geïnformeerd door gezondheidsvoorlichters. Zij kregen echter summiere en onjuiste informatie over de gevaren van het coronavirus. Geen van de bewezen effectieve maatregelen zoals afstand houden, het beperken van sociaal verkeer en het vermijden van massabijeenkomsten werden daarbij gepropageerd.

Discrepantie

De stroom van patiënten richting de ziekenhuizen steeg dan ook snel, evenals het aantal doden. De officiële cijfers toonden daarentegen weinig covid-19-besmettingen. Artsen moesten 'atypische pneumonie' of andere hart- en longziekten opgeven als doodsoorzaak. Doden moesten nog dezelfde nacht begraven worden. Om toch grip op de epidemie te krijgen richtte een aantal artsen en epidemiologen een informatieplatform op, om de bevolking te informeren op basis van de richtlijnen van de WHO. Het eerder door maatschappelijke organisaties opgezette netwerk voor het registreren van schendingen van mensenrechten werd ingezet om verdachte covid-19-besmettingen en doden als gevolg hiervan te registreren. De discrepantie tussen de cijfers van dit Burger Observatorium en de cijfers van de regering is groot. Volgens de officiële Nicaraguaanse cijfers zijn er tot begin oktober 5353 bevestigde gevallen van covid-19 en 154 doden.³ Het zijn deze

officiële cijfers die ook op het corona-dashboard van het John Hopkins instituut worden gepubliceerd en waarmee de WHO en de PAHO (Pan American Health Organization, de Latijns-Amerikaanse tak van de WHO) het moeten doen. Het observatorium gaf aan dat er tot 14 oktober minstens 10.733 vermoedelijke gevallen van covid-19 zijn; daarvan overleden 2780 mensen. Onder de overledenen zijn 108 zorgmedewerkers.⁴

Volgens de officiële data van het ministerie waren er in 2019 70.680 mensen met pneumonie, waarvan er 262 zijn overleden (0,37%). In 2020 waren er tot 1 oktober 58.967 gevallen van pneumonie geregistreerd, waarvan 2625 mensen zijn overleden (4,45%).⁵ Door het gebrek aan testen en het informatiemonopolie van de regering is het moeilijk een inschatting te maken van de actuele staat van de epidemie.

Een groep van ruim 700 gezondheidswerkers heeft 18 mei 2020 een verklaring uitgegeven waarin zij het gebrek aan persoonlijke beschermingsmiddelen en publieke maatregelen aan de kaak stellen.⁶ Ook hebben op 11 mei 2020 vijf ex-ministers van Gezondheidszorg een

brief geschreven aan de directeuren-generaal van de PAHO en de WHO. Dit heeft echter nog niet geleid tot een wijziging in het regeringsbeleid. Zoals blijkt uit het in mei 2020 gepubliceerde witboek van de regering, waarin zij haar aanpak goedpraat en de ernst van de epidemie bagatelliseert.⁷ En ook uit een daaropvolgende ontslaggolf van medici die zich kritisch hebben uitgelaten over het gevoerde beleid.⁸

Machtspolitiek

De PAHO heeft een belangrijke rol in het bestrijden van de epidemie in de regio. In mei heeft de PAHO-directeur openlijk haar zorgen geuit in antwoord op de eerdergenoemde brandbrief die zij had ontvangen van vijf ex-ministers van Gezondheidszorg. Zij sprak zowel haar

De vraag is welke internationale of nationale druk het tij kan keren

zorg uit over de betrouwbaarheid van de cijfers als over de kwaliteit van de maatregelen.⁹ Zij gaf aan dat de PAHO grote hoeveelheden beschermingsmiddelen beschikbaar heeft gesteld aan de regering van Nicaragua, maar niet de macht heeft om tegen het beleid van soevereine regeringen op te treden. In een recent interview met de internetkrant *Confidencial* geeft dr. *Ciro Ugarte*, *emergency director* van de PAHO, aan dat de Nicaraguaanse cijfers van oversterfte aan longontsteking, hartfalen en diabetes grotendeels wijzen op invloed van covid-19. Hij bekritiseert de handelwijze van de Nicaraguaanse regering om deze oversterfte expliciet niet aan de pandemie te verbinden. Hij benadrukt echter dat de PAHO nader onderzoek naar de handelwijze van de regering niet zonder toestemming uit Managua kan uitvoeren.¹⁰

Dankzij goede toegang tot internationale kennis over de corona-epidemie wist een aantal Nicaraguaanse gezondheidswerkers wat er aan de hand was. Zo konden zij een parallel registratiesysteem opzetten om de situatie te monitoren en de populatie van informatie te voorzien om zich te kunnen beschermen. Ook weten wij door deze monitoring wat er daadwerkelijk speelt.

Maar de huidige situatie in Nicaragua laat ook zien wat er gebeurt als een autoritair regime zijn machtspolitiek laat prevaleren boven het belang van goede gezondheidszorg voor de bevolking. De mensenrechten van de bevolking én van de gezondheidswerkers worden hier immers serieus bedreigd. De vraag is welke internationale of nationale druk het tij kan keren voor de bevolking en de medische professionals. ■

contact

budde@xs4all.nl

cc: redactie@medischcontact.nl

web

De voetnoten en meer over dit onderwerp vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.

Een zogeheten 'express burial', in juni van dit jaar in Managua. Dit soort 'spoedbegravenissen' van mogelijke coronapatiënten, in gesealde kist en zonder uitvaart, moeten het aantal slachtoffers verhullen.